

מטעמי תורת זילים

פרשת במדבר – מניית עם ישראל

הקב"ה ציוה למנות את עם ישראל שנאמר "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם: מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן" (במדבר א, ב - ג). מניית עם ישראל היתה באמצעות שקלים (רש"י במדבר א, ב ד"ה לגלגלתם) לכן נאמר "תפקדו אתם" ולא "תספרו אתם", לפי שיפיקדה פירושו להשיג עליהם ולידע כמה הם על ידי חצאי שקלים, ואילו 'ספירה' פרושה ספירת האנשים עצמם (רבינו בחיי במדבר א, ג ד"ה תפקדו אתם). וסיבת הציווי לקחת חצאי שקלים היה על מנת ללמד שם יהיה צורך לספור את ישראל אזי שיימנו אותם על ידי מתן 'כופר נפש' (עפ"י 'מאורי אורי' לר' מאיר ביקיאים פרשת במדבר ד"ה אבל עדין יש לפקפק).

ויש להבין, מדוע צריכים להשתמש ב'כופר נפש' כאשר רוצים לספור את עם ישראל ולא יכולים לספור את האנשים בעצמם?

הסטרא אחרא שולט בדברים הגלויים והנראים לעין

כל דבר שהוא גלוי ונראה לעין, רוח הקליפה שולט בו (כתם פז' על זוהר בהקדמת זוהר דף ה ע"א ד"ה והסוד בזה כי הגלוי והנראה). לכן ה' ציוה את נח להיות נסתר בתיבה מעין כל, וכך לא תפעל עליו מדת הדין. ואם נח היה אז מגולה, הוא היה כלה עם שאר כל חי. לכן נאמר "ויזכר אלקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים" (בראשית ח, א) ולשון זו נאמרה אף על פי שוודאי אין שכחה לפניו יתברך, ורק משום שנח היה נחבא בתיבה ונסתר אז מן העין (כתם פז' על זוהר פרשת בראשית דף סד ע"ב ד"ה ובגין דנח הוה סתים). וזה מה שציווה ה' את נח "עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התיבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר" (בראשית ו, יד), "עשה לך – לך דווקא, כדי שתוכל להינצל מהמשחית ולא יוכל לשלוט עליך" (זוהר פרשת נח דף טג ע"א ד"ה תא חזי, השמטות הזוהר ח"א סימן יא דף סה ע"ב) (להרחבה על הצלת נח בתיבה ראה מאמרנו לפרשת נח – 'זור המבול').

מחמת כן כאשר נשלח אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו, ה' לא גילה לו בתחילה את מי לשחוט, ורק אמר לו בדרך רמו "קח נא את בנך" (בראשית כב, ב), ואחר כך פירש עוד יותר "את יחידך" (בראשית כב, ב). אך כאשר לבסוף נאלץ לפרש לגמרי לאברהם אבינו במי מדובר ולומר "אשר אהבת את יצחק" (בראשית כב, ב) אז מיד הלך השטן אצל שרה אמנו לספר לה על כך וגרם למותה (ישפתי כהן על התורה: פרשת לך לך ד"ה ועל דרך הפשוט). ולמרות זאת באותה עת יצא מכך תועלת, לפי שהשטן הסיח את דעתו מיצחק וכך נשארה 'עקידת יצחק' סמויה מעינו וראויה לקבל ברכה (ישמו אברהם חלק א' לר' אברהם פלאגי במערכת ע' ערך עקידה אות ח בשם השי"ך). וזה אחד הטעמים מדוע כאשר שלח הקב"ה את אברהם אבינו אל ארץ ישראל, הוא לא גילה לו להיכן הוא משלח אותו – על מנת שהדבר ימשיך להיות סמוי מן העין, ולא יקטרג על זה השטן כפי שעשה לשרה בשעת העקידה (ישפתי כהן על התורה: פרשת לך לך ד"ה ועל דרך הפשוט).

וזאת הסיבה שיעקב אבינו התחזה לעשו וקיבל את הברכה בדרך של ערמה שבה כביכול רימה את יצחק אביו, לפי שכל זה היה במטרה להסיח את דעתו של השטן על מנת שיעקב אבינו יקבל את הברכה. וכך אכן היה שהשטן חשב לעצמו כי לא יתכן שברכה שהתקבלה בערמה תתקיים (ישפתי כהן על התורה: פרשת תולדות ד"ה וכתב הרב), והיה הדבר נחשב ל'סמוי מן העין'. וזה בעצמו הטעם שיצחק היה כהה עינים בשעה שבירך את יעקב שנאמר "ויהי פי זקן ויצחק ותכהין עיניו מראת" (בראשית כז, א), על מנת להורות שהברכה עברה כי היתה 'סמויה מן העין'. וזאת גם הסיבה שיעקב אבינו היה כהה בעיניו בזמן שבירך את בניו (ערכי נחלי פרשת תולדות דרוש ז' ד"ה וידוע כי). וגם ה' ציוה לעשות את אוהל מועד כאשר הוא מכוסה ומחופה בכמה כיסויים, בשביל שדיבורו עם ישראל יהיה בצניעות וחשאיות רבה מחמת כן (יערות דבש' לר' יהונתן אייבשיץ חלק א' דרוש ט' ד"ה וכן הדבר) (להרחבה בענין עין הרע ראה מאמרנו לפרשת בלק – 'סכנת עין הרע').

וכן כאשר עלה משה רבינו לקבל את התורה, הקב"ה כיסה אותו והגן עליו מפני המלאכים שקינאו בו כשראו אותו עולה למעלה וניסו לשרוף אותו בשלהבת פיהם, שנאמר "וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וַיִּצַל יְדֵי פְסִיתֶיךָ" (ישעיה נא, טז) ועל ידי שהיה משה רבינו נסתר מהעין הוא התעלה (הקדמת זוהר: דף ה ע"א ד"ה אמר רבי אלעזר). ואחר כך כאשר משה רבינו הוריד את הלוחות הראשונים, הם נשתברו. ועלה להם כך משום שהם ניתנו לעם ישראל בפומבי ובגלוי, ו'החיצוניים' פגעו בהם והטילו בהם עין הרע (מדרש תנחומא: פרשת כי תשא אות לא). וכיוון שגם עשיית המשכן היתה גלויה לעין, לכן בשעת העשייה ישראל היו מוציאים בפהם ואומרים שהמעשה הוא לשמו של הקב"ה, וכוונתם שעל ידי כך לא ישלוט היצר הרע והשטן במעשה ידיהם. ועל כך נאמר "וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֹשׂוֹ אֹתָהּ פֶּאֶשֶׁר צוּה ה'" (שמות לט, מג) כלומר שעל כל דבר אמרו "פֶּאֶשֶׁר צוּה ה'" (נשתי ידות' לר' אברהם חזקוני פרשת פקודי דף עא ע"א טור א).

וזה מה שהיה עם חזקיהו המלך. שכאשר באו אליו שלוחי מלך בבל הוא פתח והראה להם את כל אוצרותיו שנאמר "וַיִּשְׁמַע עֲלֵיהֶם חֲזַקְיָהוּ וַיִּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נְכֹתָהּ אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הַזָּהָב וְאֶת הַבְּשָׂמִים וְאֶת שְׁמֵן הַטּוֹב וְאֶת בֵּית כְּלָיו וְאֶת כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרוֹתָיו לֹא הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא הָרָאם חֲזַקְיָהוּ בְּבִיתוֹ וַיִּבְכַּל מִמֶּשְׁלָתוֹ" (מלכים ב' כ, יא). ובכלל זה גילה להם את 'סתרינו של הקב"ה' כלומר שפתח בפניהם את ארון הברית והראה להם את שני הלוחות שבפניהם (יילקוט שמעוני מלכים ב' סוף רמז רמד), ועל זה קונן ירמיה הנביא ואמר "כָּל מִכְבְּדֵיהֶּ הִזְלִיחָהּ כִּי רָאוּ עֲרוֹנָתָהּ" (איכה א, ח). וכיון שהתגלה מה שהיה נסתר, אזי מיד הסתלקה הברכה השורה שם, והיה יכול הסטרא אחרא (זוהר פרשת מקץ דף רב ע"א ד"ה תא חזי) שהוא בעל העין הרע (כתם פז' על זוהר פרשת מקץ דף רב ע"א ד"ה ותבין גם כן) לשלוט (זוהר פרשת מקץ דף רב ע"א ד"ה תא חזי).

ואכן מחמת מה שהראה חזקיהו המלך עליו השלום לעבדי מלך בבל, הגיע הרבה הפסד והיזק לישראל (כתם פז' לר' שמעון לביא מחבר הפיוט 'בר יוחאי' על זוהר הקדמת זוהר דף ה ע"א ד"ה וסבת הקנאה) ולחזקיהו המלך בעצמו. רעה זו לא היתה בימיו של חזקיהו כי הוא התפלל על זה, ורק היתה

אחריו בימי בניו (כתם פז) על זוהר פרשת מקץ דף רב ע"א ד"ה ותבין גם כן). **לכן בנו מנשה יצא לתרבות רעה** (עפ"י המתבאר מילקוט שמעוני מלכים ב' סוף רמז רמז) **וכן שאר בניו נהיו סריסים בבית המלך יחד עם כל אוצרותיו שנלקחו לבבל**, וכפי שניבא לו הנביא "הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ וְאֲשֶׁר אֶצְרֹו אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּבִלָּה לֹא יִנְתָּר דָּבָר אֲמַר ה' : וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ אֲשֶׁר תּוֹלֵיד יִקְחוּ וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בְּבִלָּה" (מלכים ב' כ, יז-יח) (זוהר פרשת מקץ דף רב ע"א ד"ה מנלו וד"ה תא חז"ל).

הברכה שורה בדבר שהוא סמוי ונסתר מן העין

כל דבר שהוא סמוי מן העין מתברך (כתם פז) על זוהר הקדמת זוהר דף ה ע"א ד"ה וסבת הקנאה) **לפי שהוא מחלקו הנסתר של ה' יתברך הנחבא בחביון עוזו**. ובחר ה' בישראל וחפץ שיהיו כמוהו נחבאים מן העין כדי שלא תשלוט בהם 'העין הנגלית', שהיא רוח הקליפה הנגלית בעולם ושולטת בו (כתם פז) על זוהר הקדמת זוהר דף ה ע"א ד"ה והסוד בזה כי הגלוי והנראה). **וזה אחד הטעמים לכך שמכסים את הפת במפה לפני הסעודה בשביל שתשרה שם הברכה**, כפי שנאמר "יֵצֵאוּ ה' אֶתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֵיךָ" (דברים כח, ח) כלומר בדבר הסמוי מן העין (ראה גמי בבא מציעא דף מב ע"א) (נראה שער"ס המיוחס לרקנאטי שער שלש עשרה ד"ה ועל דרך האמת). ורמז לכך כי התיבה "בְּאֶסְמֵיךָ" עם הכולל יוצא בגמטריא 'זהו סמוי' (בעל הטורים' דברים כח, ח). וזה גם נרמז בפסוק "וְהִרְקִיתִי לְכֶם פְּרָכָה עַד בְּלִי דַי" (מלאכי ג, ז) כי כאשר דבר **הורק** אל כלי, אזי חלה הברכה באותו דבר לפי שאינו נראה ואין מי שיאמר עליו "דַי" (יומאר אברהם לר' אברהם פלאגיא מערכת ב אות תעג ערך ברכה).

לכן כאשר נח אסף אוכל לבהמות לחיות לעופות ולבני משפחתו, ה' ציווה אותו **לאסוף בצנעה באופן שיהיה סמוי מן העין, על מנת שתחול על זה הברכה**. כי לא היה אפשר שיביא כמות אוכל גדולה שיספיק על מנת להאכיל במשך שנים עשר חודשים את כל החיות והבהמות, ועוד שביניהם היו פילים וראמים שכל האוכל בתיבה לא היה מספיק להם אפילו ליום אחד. אך כיון שנח הביא אוכל לתיבה באופן שהיה נסתר מעין כל, אז אפילו מאכל מועט הספיק לו ולהם. וזה מה שאמר ה' לנח "וְאֶתְּךָ קַח לָךְ מִכָּל מִאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶסְפְּתָה אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָה" (בראשית ו, כא), נאמר "וְאֶתְּךָ קַח לָךְ מִכָּל מִאֲכָל" וגם נאמר "וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָה" אף שפשוט כי לקח את האוכל לשם אכילה – **אלא ה' אמר לו כן בכדי ללמדו שייקח בהצנע ועל ידי כן תחול עליו הברכה** (שפתי כהן על התורה' פרשת נח ד"ה ומכל ח).

יוסף שמלך בארץ מצרים ידע כי הברכה לא שורה בדבר הגלוי, לכן הוא אסף שני סוגים של אוצרות תבואה. **סוג אוצרות אחד היה נמצא בכל עיר ועיר, ועליהם מינה פקידים בכל הארץ ומסר להם את התבואה במידה ובמנין, ולכן הברכה לא שלטה באוצרות אלו**. והיה אוצר נוסף אחר, שעליו היה שולט רק יוסף הצדיק והוא היה בלי מספר ומידה, ובו הברכה היתה שורה עד שהספיקה התבואה הזאת לכל מצרים ולכל הארצות שבאו אליה. וזה מה שנאמר "וְהָרְעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּהֶם וַיִּשְׁבֶּר לְמִצְרַיִם וַיִּחְזַק הָרְעַב בְּאָרֶץ מִצְרַיִם : וְכָל הָאָרֶץ פָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁבֵר אֶל יוֹסֵף כִּי חִזַּק הָרְעַב בְּכָל הָאָרֶץ" (בראשית מא נז-נח), "וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּהֶם" – יוסף פתח להם את כל האוצרות שהיו בערים ההם, "וַיִּשְׁבֶּר לְמִצְרַיִם" – ונתן להם מהתבואה שאסף שם. אך זה שלא הספיק להם שנאמר "וַיִּחְזַק הָרְעַב" **לכן הוא פתח את אוצר התבואה עליה הוא לבדו היה אחראי אשר לא היה מדוד ולא היה גלוי ובו היתה הברכה שורה**. ועל כך נאמר "וְכָל הָאָרֶץ פָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁבֵר אֶל יוֹסֵף" – כלומר שוב באו לקחת תבואה, אך הפעם הלכו לאוצר שהיה בידיו של יוסף הצדיק וזה הספיק לכולם לשוֹבֵעַ (תפארת יהונתן על התורה לר' יהונתן אייבשיץ פרשת מקץ ד"ה והרעב היה).

ובזה מובן מדוע כאשר הכהן הגדול היה מתייחד עם קונו פעם אחת בשנה ביום הכיפורים, הוא היה עושה זאת בחשאי ולפניו ובקודש הקודשים, בזמן שהיה אסור לאף אדם להיות שם שנאמר "וְכָל אָדָם לֵאמֹר לֹא יִהְיֶה בְּאֶהֱל מוֹעֵד בָּבֹאוּ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל" (ויקרא טז, יז) (שפתי כהן על התורה' לר' מרדכי הכהן תלמיד תלמידו של האר"י ז"ל פרשת אחרי מות ד"ה עוד במדרש). **ובפרט שהקטורת הקטורת אז על ידי הכהן הגדול היתה חייבת להיות בחשאי רבה לפני ולפנים בקודש הקודשים, משום שכוחה של הקטורת הוא לבטל את 'הסטרא אחרא' (יערות דבשי לר' יהונתן אייבשיץ חלק א' דרוש ט ד"ה ולכן במדבר). ועל ידי הנחת הקטורת בחשאי בין בדי הארון לא היו עליה מקטרגים, שהרי 'הברכה' שורה בדבר הסמוי מן העין (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרדב"י מצוה שי ד"ה והנה אעתיק לך) (להרחבה בעניין הקטורת ראה מאמרנו לפרשת קרח – יעשה הקטורת').**

כל דבר שנמדד ונספר נעשה גלוי לעין ומסתלקת ממנו הברכה

אמרו רבותינו "אין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין" (גמי תענית דף ח ע"ב, גמי בבא מציעא דף מב ע"א), **כי על ידי שהאדם מונה ומגביל בתוך גדר של מספר מסוים, אזי הוא מונע את הדבר מלהיות 'כלי' שיחזיק את הברכה שהרי כבר גָדַר בגבול שלא להוסיף עליו, ואילו הברכה היא דבר שמרבה למעלה מהגדר והגבול שמציבים לה. וכשאינו לברכה 'כלי' להיות בו היא מסתלקת משם (אור החמה' על זוהר פרשת במדבר דף קיז ע"ב ד"ה לית ברכתא דלעילא מהרמ"ק). ובפרט שעל ידי שמדדו ושקלו את הדבר הרי הוא כבר עומד לעין כל, ועינו של האדם חלה עליו והוא נפגם ונפסל, ואז אין צד הקדושה חל עליו היות שהוא צריך מקום שלם ולא פגום בכדי לחול עליו (סדר היום' לר' משה בן מכיר חלק כוונת נטילת ידים ד"ה ועוד רומז).**

וכשהברכה חלילה מסתלקת, אזי נמסר הדבר תחת ממשלת 'החיצוניים' שיש להם שלטון על הדברים התחתונים (אור החמה' על זוהר פרשת במדבר דף קיז ע"ב ד"ה לית ברכתא דלעילא מהרמ"ק). **ובפרט שהדבר נמדד ונשקל ועומד לעין כל, הרי שהוא נפגם ונפסל אז על ידי עין האדם, ויכול לשלוט בו צד הטומאה ששורה במקום שהוא פגום (סדר היום' לר' משה בן מכיר חלק כוונת נטילת ידים ד"ה ועוד רומז הכתוב). וכך הוא בכל עניני העולם הזה שלא באים מצד הקדושה – אין הברכה שורה עליהם כשהם בחשבון, בעוד שהסטרא אחרא שהוא 'הרע עין' שולט עליהם (זוהר פרשת פקודי דף רכז ע"א ד"ה יאבל כל שאר). וכשהוא שולט שם, אז יש גם רצון מאת ה' שתסתלק משם הברכה, בכדי שלא תגיע ברכה לאותו 'רע עין' שבצד הטומאה (זוהר פרשת פקודי דף רכז ע"א ד"ה רבי יצחק שאל) והוא יינק ממנה (אור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכז ע"ב ד"ה יאיר אבא הא אוליפנא מהרמ"ק) (להרחבה על השראת הטומאה במקום פגום ראה מאמרנו לפרשת אמור – יומי האדם והבהמה').**

וגם אם ימצא ברכה במקום בו יהיה חשבון ומספר, הרי שהברכה שם לא תהיה שלימה. כי המספר הוא מקום התכלית וההפסד ואילו ברכת ה' אין לה תכלית ולא הפסד (יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכא ע"ב ד"ה ירש ישי מהרמ"ק). וכך הוא גם בעולמות העליונים, כל דבר שהוא מושפע מכוח ה'אין סוף' ברוך הוא, הרי גם מספרו הוא 'אין סוף', ואז אין העין הרע שהוא הס"מ נכנס שם. לכן משה רבינו ברח את ישראל 'ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלְפֵי פְעָמִים" (דברים א, יא) כלומר עד אין מספר, ואז על ידי כן גם לא תשרה בהם העין הרע כי הם אינם 'במספר'. אמנם דבר שהוא מנוי יש לס"מ כוח להיכנס שם ולשרות בו (יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכא ע"ב ד"ה י"ח משכנא דא קיימא מהמהר"ח¹), ויש גם לשידים שליטה לקחת משם (דברי שלמה' לר' שלמה שלם ספר דברים ד"ה אמנם אשר אני).

ועוד טעם לסילוק הברכה בדבר המדוד, לפי שאין הקב"ה עושה נס מפורסם אלא לצורך רב, משום שהוא אינו משנה את הטבע שטבע בעולמו כפי שתיקן בשעת בריאת העולם. לכן לפני שהאדם שוקל ומודד ומונה את הדבר עדיין זה נמצא ברשות 'אדון הכל' שעליו נאמר "לְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ" (תהלים קלו, ד) כי יש בכוחו לשלוח ברכה במאה סאים שיעלו ויהיו מאתים סאים, וזה יהיה עדיין בגדר 'נס נסתר' שנעשה מחמת מדת חסדו של ה' יתברך להטיב תמיד עם כל אדם אף שאינו ראוי. אבל כשהאדם כבר יודע את מנין הדבר על ידי ששקל מדד ומנה, אזי הדבר עבר לרשותו של האדם וקשה לעשות לו 'נס מפורסם' לעין כל עד כדי שיימצא כפול ממה שהוא הניח – שאין כל אדם זוכה אז שתשרה בו הברכה (יעיני העדה' לר' אליהו הכהן האייתמרי מחבר 'שבט מוסר' פרשת תבוא ד"ה מסכת תענית).

לכן כאשר מוצאים "חֶלְל" כלומר אדם מות באדמה, יש מצוה למדוד אל הערים הקרובות שנאמר "כִּי יִמָּצָא חֶלְל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נָפֵל בְּשָׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִפָּהוּ : וְיִצְאֻ וְזָקְנֵיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמַדְדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֶלְל : וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִיבָה אֶל הַחֶלְל וְלָקְחוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֲגֹלֹת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֵבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשֻׁכָּה בָּעַל : וְהוֹרְדוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֲגֹלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְיִעְרֹפוּ שָׁם אֶת הָעֲגֹלָה בְּנַחַל" (דברים כא, א – ד). ואף אם כבר יודעים בבירור איזו עיר היא הקרובה אל החלל, עדיין יש מצוה להתעסק במדידה ולמדוד עד לאותה העיר, וזה על מנת לרמוז שכשם שהברכה לא שורה על דבר המדוד כך גם לא היתה ברכה בעיר הזאת (מצודת דוד' להרדב"י מצוה תפג ד"ה פרטי המצוה אע"פ שנודע) ובעקבות כן קרה המקרה בקרבתה.

אין סילוק ברכה על מניית ומדידת דברים שבקדושה

בכל מקום בו הקדושה שורה, אפילו אם הוא יעמוד בחשבון וספירה – אין הברכה נמנעת משם (זוהר פרשת פיקודי דף רכה ע"ב ד"ה אמר רבי אבא). שבמדידה וחשבון של קדושה תמיד נוספות ברכות (זוהר פרשת פיקודי דף רכה ע"א ד"ה ומדידו דקדושה). וכפי שאמרו בני קרח על ירושלים "סבו ציון וְהִקִּיפוּהָ סָפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ" (תהלים מח, יג) כלומר תראו את תפארתה של ירושלים ותספרו את מגדליה כי רבים המה (מצודת דוד' תהלים מח, יג. ראה מלבי"ם תהלים מח, יג), סובבו אותה מבחוץ ותקיפו אותה מבפנים לידע את מדתה בלי שום פחד (ישעיהו החצרי' על מעלת ארץ ישראל לר' דוד בן שמעון אות קסח), היות ש"ציון" היא דבר קדושה ולא מזיקה המדידה בדבר של קדושה אלא אדרבה הברכה שורה בו (נילקוט דוד' פרשת פקודי ד"ה 'בדבר של קדושה' בשם יד יוסף). ואחר כך גם יוכלו לספר זאת לדורות הבאים, בלי פחד פן ישלוט המקטרג בקודש, כפי שנאמר בסוף "לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדֹר וָאֶחָרוֹן" (תהלים מח, יד) (ישעיהו החצרי' אות קסח). ו"ציון" עומדת בקדושתה אף שכבר הרבה שנאמר "כִּי זֶה אֱלֹקִים אֱלֹקֵינוּ עֹלָם וָעַד הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל מוֹת" (תהלים מח, טו) כי מעולם לא זזה השכינה מכותל המערבי (ראה 'מדרש תנחומא' שמות ב, ב) (נילקוט דוד' פרשת פקודי ד"ה 'בדבר של קדושה' בשם יד יוסף).

וכך היה גם המשכן שהוא קודש ובא מצד הקודש (זוהר פרשת פיקודי דף רכה ע"א ד"ה רבי יצחק שאיל, 'צרור המור' פרשת כי תשא ד"ה כי תשא) וכל כליו ומניינו קודש ('צרור המור' פרשת כי תשא ד"ה כי תשא) לכן לא היה יכולת וכוח לסטרא אחרא לחול בהם מפני מזרא המקדש, והיה בורח מהם כבורח מפני האש הגדולה (ישעיהו החצרי' לר' דוד בן שמעון אות קסח ד"ה דידוע שהטעם). לכן כל עבודת ובניית המשכן היתה במנין ומידה בלי חשש, כפי שנאמר "אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁפַּח אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן" (שמות לח, כא), "אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן" כלומר לאלה שבמשכן יש מנין. ולא רק שאין הקפדה למנותם אלא אדרבה מנייתם תביא ברכה, שעל ידי זה יבואו להרבות מעבר לנדרש ויתווסף הברכה לאותו המרבה (יאור החיים הקדושים שמות לח, כא ד"ה עוד ירצה). ומשה רבינו בעצמו עשה עבור ישראל חשבון מדויק על הוצאות בניית המשכן, על מנת להסיר ממנו את כל החשדות שחלילה עלולים היו לעלות כנגדו בגלל הממון הרב (זוהר פרשת פקודי דף רכא ע"א ד"ה כד אתעביד). ובאותה השעה ה' יתברך כופף את הס"מ והכניעו לפני משה רבינו, עד שהסכים שכל עבודתו של משה רבינו היתה בנאמנות (זוהר פרשת פקודי דף רכא ע"ב ד"ה אלה פקודי המשכן).

כך הוא גם במעשר, שהחשבון בו הוא קודש ולכן נמצאת בו הברכה (זוהר פרשת פיקודי דף רכה ע"א ד"ה רבי יצחק שאיל). על כן החשבון הקדוש של 'מעשר בהמה' שבה אדם מקדש כל בהמה עשירית, גורם לשמור מן 'העין הרע' גם את שאר הבהמות שנמנות עמו (יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"א ד"ה רבי יצחק שאיל מהרמ"ק). וכן הוא ב'מעשר תבואה' שהברכה שורה שם אף בדבר המנוי והמדוד, וכפי שנאמר על יצחק אבינו "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהִוא וַיִּמָּצָא בְּשָׂנֵה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים" (בראשית כ, יב) ומיד כתוב על כך "וַיִּבְרַכְהוּ ה'" (בראשית כ, יב) (מזמור לאסוף לר' ששון מרדכי מחכמי בגדד ביום ראשון חלק מוסר ד"ה אסור למנות). ובזה מובנת הבטחת ה' על "בְּרַכָּה עַד בְּלֵי דַי" למי שמביא את המעשר, כפי שנאמר "הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וְהִיהוּ טָרֵף בְּבֵיתִי וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֵתִי לָכֶם בְּרַכָּה עַד בְּלֵי דַי" (מלאכי ג, ה) (ראה גמי תענית דף ט ע"א).

על אף שעם ישראל קדושים יש סכנת מגיפה אם מונים אותם

ישראל בסוד נשמתם למעלה, הם בלי מספר וחשבון. אמנם אם הם יכנסו במספר וחשבון למטה אזי אפשר שתכנס ביניהם רוח הטומאה, שהיא מביאה מיתה ונגף (יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"ב ד"ה 'א"ר אבא הא אוליפנא מהרמ"ק). לכן אף שעם ישראל נקראים "קָדֹשׁ" כפי שנאמר "קָדֹשׁ וְשָׂרָא לָהּ" (ירמיהו ג, ב), הרי בשעה שמונים אותם (זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"ב ד"ה אמר רבי אבא ד"ה אמר ליה) (ניחלת בנימין לר' יצחק בנימין וואלף מצוה קו ד"ה 'הגם דלפי פשוטו' הוצאה ראשונה בשנת ת"מ"ב) הם צריכים 'פדיון' שיעמוד במקומם למנין (זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"ב ד"ה אמר רבי אבא ד"ה אמר ליה). שאם לא, אזי (זוהר פרשת במדבר קז ק"ז ע"ב ד"ה מותנא אמאי, זוהר כי תשא דף קפז ע"ב ד"ה מותנא אמאי) הסטרא אחרא יכול להזיק (זוהר פרשת כי תשא דף קפז ע"ב ד"ה מותנא אמאי) ותפרוץ שם מגיפה (זוהר פרשת במדבר דף ק"ז ע"ב ד"ה מותנא אמאי).

לכן כאשר מנו את ישראל במדבר הם עשו זאת באמצעות 'מחצית השקל' ולא ספרו את האנשים עצמם. והשקלים היו מהווים אז 'כופר נפש' עבור ישראל (זוהר פרשת במדבר דף קז ע"ב ד"ה תא חזי הא, זוהר כי תשא דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי הא) על ידי שהשקלים נכנסו במספר וגבול, ואילו ישראל היו למעלה בלי מספר וחשבון במקום שאין העין הרע שולטת (יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"ב ד"ה 'אי"ר אבא הא אוליפנא' מהרמ"ק) וכך נמנעה מהם המגיפה (זוהר פרשת במדבר דף קז ע"ב ד"ה תא חזי הא) ולא עלה בהם המוות (זוהר פרשת כי תשא דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי הא). וזה כפי שציווה אותם ה' שנאמר "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנָה אִישׁ כַּפֶּר נַפְשׁוֹ לְה' בְּפִקֹּד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בְהֶם גִּנּוּף בְּפִקֹּד אֹתָם: ֹּזֶה יִתְּנֶנּוּ כָּל הַעֶבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִחֻצֵי הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרֶה הַשֶּׁקֶל מִחֻצֵי הַשֶּׁקֶל תְּרוֹמָה לַה' (שמות ל, יב – יג) (זוהר פרשת במדבר דף קז ע"ב ד"ה תא חזי הא, זוהר פרשת כי תשא דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי הא).

לאחר שאספו את מחצית השקל מכל ישראל, עוד קודם שספרו אותם ברכו את ישראל ואמרו "ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלְפֵי פְעָמִים וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם" (דברים א, יא) (זוהר פרשת במדבר דף קז ע"ב ד"ה תא חזי הא, זוהר כי תשא דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי הא). ואז מנו את השקלים בכדי לדעת את מספרם של ישראל בדרך של גרמא. אך למעשה גם השקלים הללו לא היוו את מספרם המדויק של ישראל היות שישאל כבר התרבו בכוח הברכה שהתברכו, ואילו השקלים שנאספו היוו את מנינם של ישראל לפני הברכה. אחרי המנייה חזרו וברכו שוב את ישראל – ובכוח כל הפעולות האלו עיכבו את הברכות מלהסתלק מעם ישראל (יאור החמה' על זוהר פרשת במדבר דף קז ע"ב ד"ה 'ואי תימא ישראל' מהרמ"ק). והאיסור למנות את ישראל הוא אפילו בדבר מצוה ודווקא על ידי בני אדם שאז יכול לשלוט בהם עין הרע, ועוברי בזה איסור שנאמר "וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר" (הושע ב, א) (יצמח דוד' למחבר שו"ת בית דוד פרשת שמות ד"ה ע"ל במ"ש בפ"ב דיומא אסור למנות), וכן על איסור "אֲשֶׁר לֹא יִסְפָּר מֵרֵב" (בראשית לב, יג) (רש"י שמואל א' טו, ד).

אך כאשר המנייה היא בידי שמים, אין שולט בזה עין הרע ואדרבא ישראל מתברכים ומתרבים (יצמח דוד' למחבר שו"ת בית דוד פרשת שמות ד"ה ע"ל במ"ש בפ"ב דיומא אסור למנות). לכן ה' יתברך מנה את השבטים כאשר הם ירדו למצרים שנאמר "כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לַעֲקֹב מִצְרַיִם יִצְאֵי יָרְכוּ מִלְּבַד נִשִּׁי בְנֵי יַעֲקֹב כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ: ֹּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלַד לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַעִים" (בראשית מו, כו – כז). וכן מנה אותם בשעת מיתתן של האחים השבטים בני יעקב שנאמר "וַיְהִי כָּל נֶפֶשׁ יִצְחָק יָרָךְ יַעֲקֹב שְׁבַעִים נֶפֶשׁ" (שמות א, ה) ולא ציוה אז לתת מחצית השקל (יצמח דוד' פרשת כי תשא ד"ה כי תשא וכו' לפקודיהם). ולא היה לישראל שום הפסד ממה שמנו אותם משמים אלא אדרבא הם פרו ורבו, כפי שנאמר בסמוך למנייתם "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד בְּמֵאד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם" (שמות א, ז) (יצמח דוד' למחבר שו"ת בית דוד' פרשת שמות ד"ה ע"ל במ"ש בפ"ב דיומא אסור למנות). וזה מה שציווה ה' "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנָה אִישׁ כַּפֶּר נַפְשׁוֹ לַה' בְּפִקֹּד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בְהֶם גִּנּוּף בְּפִקֹּד אֹתָם" (שמות ל, יב), (יצמח דוד' פרשת כי תשא ד"ה כי תשא וכו' לפקודיהם). אבל לא במנין שה' יתברך מונה (יצמח דוד' פרשת כי תשא ד"ה כי תשא וכו' לפקודיהם).

גם לצורך מצוה לא מונים את ישראל אלא רק על ידי אמצעי אחר

שאל המלך ידע שבמניית ישראל למטרת מצוה אין צורך ב'כופר נפש' כמו 'מחצית השקל' כי המצוה מגינה עליהם לבל יזנוקו ויהיה בהם גנף, אך עם זאת עדיין חל איסור למנותם. לכן כאשר הוא יצא להילחם בנחש העמוני בכדי להציל את אנשי יבש גלעד, הוא מנה את לוחמיו על ידי דבר אחר כפי שנאמר "וַיִּפְקְדֵם בְּבִזָּק וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אֶלְפֵי" (שמואל א' יא, ח) (נחלת בנימין מצוה קו ד"ה הגם דלפי פשוטו ד"ה ולכך), "וַיִּפְקְדֵם בְּבִזָּק" – אלו היו 'שברי חרסים' שהוא מנה אותם בהם (רש"י שמואל א' יא, ח). וכך עשה שאול גם כשיצא בשליחותו של שמואל הנביא למלחמה בעמלקים לצורך מצות מחיית עמלק, כאשר כל אחד מהלוחמים לקח טלה אחד מצאנו של שאול המלך והוא היה מונה את הטלאים שנאמר "וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הַעֵם וַיִּפְקְדֵם בְּטֵלָאִים מֵאֵתֵים אֶלְפֵי רִגְלֵי וַעֲשָׂרַת אֶלְפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה" (שמואל א' טו, ד) (רש"י שמואל א' טו, ד).

וכאשר מלך דוד המלך על כל ישראל, השטן הסיתו לבקש מיואב בן צרויה שר צבאו למנות את כל ישראל (מצודת דוד' שמואל ב' כד, א). יואב נאלץ לבצע את ציוויו של דוד המלך והביא את מספר העם לפניו שנאמר "וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת מִסְפַּר מִפְּקֹד הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיְהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלְפֵי אִישׁ חֵיל שְׁלֹף חָרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֶמֶשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי אִישׁ" (שמואל ב' כד, ט). בעקבות המנייה פרצה מגפת דָּבָר בעם, ובפחות משעה מתו במגפה שבעים אלף איש בכל הארץ (ראה שמואל ב' פרק כד ובמפרשים). וזה קרה משום שדוד המלך מנה את ישראל ללא שימוש בשקלים, וממילא לא היה לעם ישראל פדיון עבור הסטרא אחרא שהתעורר עליהם בעקבות המנייה, ומיד פרצה בהם המגיפה ונפלו ממחנות ה' (עפ"י זוהר פרשת פקודי דף רכו ע"ב ד"ה וישראל לתתא). אך אם דוד המלך היה מונה אותם על ידי 'מחצית השקל' לא היה בהם גנף (רבינו בחיי שמות ל, יג ד"ה והנכון) שעל ידי הכופר נפשי לא היה כוח ב'חיצוני' לפגוע (עפ"י יאור החמה' על זוהר פרשת פקודי דף רכה ע"ב סוף ד"ה 'אי"ר אבא הא אוליפנא' מהרמ"ק).

לכן ישים כל אדם לנגד עיניו שאין דבר יפה מן הצניעות (זכור דוד' לרי' דוד זכות ממדינת מאמר א פרק מו דף קז ד"ה ולהנצל מהאויב האכזרי) ויסתיר את מעשיו ולא יגלם. אז הברכה תשרה עליו (ראשית חכמה' שער התשובה פרק ו ד"ה עוד במעלת גמילות) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין (ראשית חכמה' שער התשובה פרק ו ד"ה עוד במעלת גמילות, זכור דוד' לרי' דוד זכות ממדינת מאמר א פרק מו דף קז ד"ה ולהנצל מהאויב האכזרי). וזוהר כל אחד שלא למנות את עם ישראל במספרים או באותיות, שהוא איסור ממש וסכנה להם, רק ימנה אותם במראית העין ובמחשבת הלב (פלא יועץ' ערך מונה). ואפילו לדבר מצוה או כדי להתפלל תפילה במנין, לא ימנה את ישראל. ואם מוכרח למנות אז יוכל למנותם על ידי פסוק המכיל עשר תיבות, כגון פסוק "הוֹשִׁיעָה אֶת עַמְּךָ וַיִּבְרַךְ אֶת נַחֲלֶתְךָ וַיְרַעַם וַיִּנְשָׂאֵם עַד הָעוֹלָם" (תהלים כה, ט) (קיצור שו"ע לרב גאנצפריד סימן טו, ג) או פסוק "וְאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבֹא בִיתְךָ אֲשַׁתְּחֹה אֶל הַיֵּכָל קֹדֶשְׁךָ בְּיִרְאָתְךָ" (תהלים ה, ח) (ספר האורה' לרש"י ח"א סימן נו, ג) כאשר בכל תיבה ימנה אדם אחד. ובכך תימנע הפגיעה בעם ישראל, כן יהי רצון.

העלון גם לעילוי נשמת: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: שרה סילבי בת עזיזה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: אהרן בן עזיזה ז"ל ארלט עליה בת פורטון מסעודה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנוולדת משרה אשת דוד ז"ל נלב"ע י"א שבט תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.
--	--	---	---	--	--	--	--	--	--

ניתן להקדיש את העלון לרפואה או לעילוי נשמת בטל' 052-7675933. וכן ניתן לשלוח הערות/הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com